

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ №7

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

7 №
июль
1973 j.

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүги

ӨЛӨН ИЖИНДЕ АГИТАЦИОННЫЙ ИШТИ ТЫНГЫДАР

КПСС-тин Төс Комитеди ле СССР-дин Министрлеринин Совети быжыл июнь айда «Азырал белетеерин бойынын өйинде өткүрери ле колхозторды ла совхозторды 1973—1974 жылда мал кыштадарына белетеери жанынан иштер керегинде» жөн чыгаргандар. Бу жөптө беш-жылдыктын эки жылынын туркунына мал өскүреринин тебүзи жеткил эмес болгоны керегинде айдылган. Малдан продукция алары ла оны садары түрген өспөй турганынын эн жаан шылтагы — азырал жедишпей турганы.

Партиянын обкомынын июнь айда өткөн пленумы партийный, советский ле журтхозяйствeнный органдардын, колхозтордын ла совхозтордын башкараачыларынын ла специалисттеринин ажарузын кажы ла хозяйстводо өлөң, сенаж, силос, өлөңнун кулурын белетеер пландарды бүдүрерине ле ажыра бүдүрерине, анайда ок хозяйстволордо азырал белетегедий өскө дө резервтерди толо тузаланарына ууландырган.

Колхозтордын ла совхозтордын малын жакшы кыштадып аларга Туулу Алтайдын журт хозяйствозынын ишчилерине быжыл 186 мун тонна өлөң, 30 мун тонна салам, 260 мун тонна силос, 45 мун тонна сенаж, 1 мун тонна өлөңнун витаминдү кулурын белетеер керек.

Азырал белетеери — бистин областта эн ле күйч, эч ле каруулу журтхозяйственный иш. Ол ишти бойынын ойинде өткүрүп, өлөңди бастыра үрендеген жерлерден, бастыра чабын жерлерден, анайда ок бастыра кобы-жиктерден, жолдордун жаказынан, агаи ортозындагы ак жерлерден ле өлөң өскөн өскө дө ончо жерлерден чаап, жуунадып алар керек.

Колхозтордо ло совхозтордо эмди өлөң ижин кыска ойдин туркунына ла бийик чындыйлу өткүрер бастыра аргалар жеткил: олардо бүгүн 690 тракторный сенокосилка, 375 тырмууш, 115 бугулдаар подборщик, 125 пресс-подборщик ле онч до өскө көп техника бар.

Бу аргаларды билгир башкарар ла тузаланар, улусты азырал белетеер жаан ишке көдүрүп, комплексно-механизированный отрядтар, звенолор ортодо, жалан ижинде иштеп турган ончо ишчилер ортодо мөрөйди элбеде төзөөр керек.

Социалистический мөрөйдин өдүңгизин, онын једимдү болорын тыгыдар, оны ончо улуска јарлу эдин төзөөр, јенүчилердин ченемелин таркадар иштерди партийный организациялар журт жерлердеги идеологический ишчилердин болужыла өткүрүп јат.

Колхозтордын ла совхозтордын көп сабазында партийный организациялар политический агитацияны бийик кеминде өткүрерге, онын өдүңгизин тыгыдарга кичеенет. Темдектезе, Майма, Шебалин, Кан-Оозы райондордын хозяйстволорынын партийный организациялары өлөң ижинде иштейтен улустын ортозында өткүрер массово-политический иштин пландарын ажындыра тургускылап алган. Эмди көп агитаторлор ло политинформаторлор јаланда ишмекчилердин ле колхозчылардын ортозында јартамалду иш өткүргилейт. Көп парткомдор эн артык агитаторлорды иштин сырагай ла каруулу жерлерине ийгилеген.

Өлөң ижинде јүстер тоолу улус иштейт. Азырал бе-

летееринде бастыра иштерди чокум төзөп, бу иш бир де жерде үзүктөлбөй өдөрүн жеткилдеп, кажы ла кижини бойын бастыра коллективтин ижи учун каруулу деп көрөрүн тынгыткан жерлерде иш те жакшы өдүйп жат. Онын учун өлөң белетеер иште улуска аяруны күнүң сайын жетирер керек. Улустын канча ла кире көп иш эдер күйүнүн жаантайын көдүрүп, кажы звенодо, бригадада, бастыра хозяйстводо иш канайда өдүйп турганын ончо улуска жетирип турар керек. Иштин кидим ойинде улусла куучын өткүрер ой жок деген жастыра шүйүлгени туура таштаар керек. Жартамалду иш өткүрер ой качан да болзо табылар. Улус иштеер жерине жаңы ла жуулып келген өйдө, ажанаар эмезе амыраар өйдө куучын өткүргенде, жаындагы улус канча кире өлөң чапканы эмезе жууганы, озор иште кандый жаңы эп-аргалар тузаланып турганы, бүгүн ишти канайда төзөөри, кажы ла кижини канайда иштеери керегинде кыска куучындарды улус жылбиркеп угар.

Кажы ла звенодо, бригадада, колхозто эмезе совхозто, бастыра райондо иш канайда өдүйп турганы керегинде жетирүүлөрле агитаторлорды ла политинформаторлорды жеткилдеер учурлу.

Агитаторлорго ло политинформаторлорго хозяйство-лордын башкараачыларынын, парткомдордын болужы жаантайын керек. Олорды айына эки катаптан ас эмес инструктировать эдиң, азырал белетеер иш канайда өдүйп турганы, озочылдар канайда иштеп турганы, иште кандый жедикпес-тутактар бар, олорды канайда жоголторы керегинде куучындап берер керек.

Жаан иште жаантайын жаңы производственный ченемел, жаан тузалу иштин баштагкайы табылат. Андый баштагкайлу улусты макка көдүрүп, олордын ченемелин ончо улуска жартап, ижинде тузаланарын жеткилдеери — агитаторлордын төс задачазы.

Агитаторлор ло политинформаторлор социалистиче-

ский мөрөйдин једимдү болорын тыңыдары јанынан көп туза јетирер, звенодо эмезе бригадада кожо иштеп турган нөкөрлөрине өлөң ижи тужунда бүдүретен социалистический молјуларын чокумдаарга болужар аргалу.

Агитаторлордын иш канайда өдүйп турганы керегинде куучындары иштеги једимдерди тўндештиргени, кезик улус эмезе бригадалар ненин шылтузында јакшы јеоимдерге једин алганын јартаганы областной газеттерде, радио ажыра берилген, көргүзүлү доскодо көргүзилген тоолорды, јүзүн-јүр сводкаларды ла бюллетеньдерди чокум билип аларына јаан болуш јетирер. Куучын өткүрер тушта ишти јарандыраары, социалистический мөрөйди элбедери ле тыңыдары керегинде ишкүчиле јаткандардын айткан шүўлтелерин агитатор партийный организацияга кыйалтазы јогынан јетирип турар учурлу.

Агитаторлор бойыныч ижинде јүзүн-башка эп-арс-лар тузаланат. Бир учуралда олар ороон ичинде эмезе гран ары јанында болгон керектерди улуска јартагылайт, кезикте мөрөйлөжип турган улус өткөн күндерде канайда иштегенин куучындайт, кезикте дезе ишти јарачдыраары керегинде партийный организациянын јөбиле, директордын приказыла нөкөрлөрин таныштыргылайт. Газеттерде јарлалган материалдарды да кычырып шүўшкенинде јаман јок.

Партийный организациялар агитаторлорго ло политинформаторлорго алдынан башка улусла да иштеер јакылта бергилейт. Кажы ла кижиле алдынан башка иштейтенинич јаан учуры керегинде бир тушта В. И. Ленин де айткан.

Јакшы иштү улустын ады-јолын макка көдүрип тура, агитатор кезик улустын јастыра кылыктарын ајаруга албас учуры јок. Ишке оройтыган эмезе ишке чыкпаган кижинин аайына тургузала чыгып, ол ишти канча кире тутатканын ончо улуска јарлап турар керек.

Политический агитациянын бир амадузы — ишти

аайлу-башту эдин төзөөрине болужары, ишке чаптыгын
јетирип турган шылтактарды јоголторы, ишке кичеенбес,
јалјыр иштү улусты илезине чыгарары. Бригадада, зве-
нодо керектердиң аайын јакшы билер агитатор једик-
пестерди јоголторына ончо улусты көдүйрип, керектү
болгондо, ол једикпестерди јоголторы керегинде партий-
ный организациянын эмезе хозјайствонын башкараачы-
ларынын алдына сурак тургузып турар учурлу.

Колхозтордын ла совхозтордын партийный организа-
циялары КПСС-тиң Төс Комитединиң ле СССР-дин
Министрлериниң Совединиң «Азырал белетеерин бойы-
нын өйинде өткүрери ле колхозторды ла совхозторды
1973—1974 јылда малды кыштадарына белетеери јаны-
нан иштер керегинде» јөбин јурт хозјайствонын ишчиле-
рине јартаар ишти элбеде өткүрип турулар.

Агитаторлор ло политинформаторлор бу иште эрчим-
дү туружып, хозјайствонный задачаларды, бешијылдык-
тың үчинчи јылынын пландарын бүдүрерин јеткилдеер
учурлу.

Оныла коштой озор партиянын ла государствоның
ороон ичиндеги ле тышјанындагы политиказын албаты-
јонго јартап, ишкүчиле јаткандарды патриотический ле
интернациональный күйүн-санаалу эдин тазыктырар
учурлу.

От-јалбышту сөзиле, ат-нерелү ижиле ишкүчиле
јаткандарды иште јаңы јечүлерге көдүйрип, агитаторлор
нөкөрлөриниң политический билгирин бийиктедиң, озор-
дын иштеги эрчимин тыңыдып турулар. Улусла иштее-
рин улам ла јарандырганы областьтын колхозторында ла
совхозторында азыралдын бек базазын төзөөрине, јаан
пландарды ла социалистический молјуларды бүдүрерин
јеткилдеер.

ЛЕНИНСКИЙ ПАРТИЯНЫҢ ЈУУЧЫЛ ОТРЯДЫ

Бистинг партиянынҗаан учурлу юбилейи јууктап келди. Российский социал-демократический ишмекчи партиянын II съездининг 70 јылы быјыл 30 июльде толуп јат.

Советский Союзтын Коммунистический партиязынын историясында, телекейлик ишмекчи ле коммунистический движениеде бу керек сүрекей јаан учурлу болуп јат.

«Бу съезде марксистский революционный» организациялар бириккен, Россиянын ишмекчи клазынын партиязы В. И. Ленин тургускан идейно-политический ле организационный ээжилер аайынча тѳзѳлгѳн, съездтинг телекейлик исторический учуры шак андый. Јаңы бѳдѳмдѳ пролетарский партия, большевиктердин партиязы, улу Ленинниң партиязы тѳзѳлгѳн» деп, КПСС-тин Тѳс Комитединин «РСДРП-ниң II съездининг 70 јылдыгы керегинде» јѳбинде темдектелген. «Большевизм политический шѳѳлтениң анылу течениези болуп, политический партия болуп 1903 јылдан башталган» деп, В. И. Ленин бичиген (Сочинениелердинг толо јуунтызы, 41 том, 6 стр.).

Бистинг партия јажытту тѳзѳлгѳн кичинек организациядан 70 јылдын туркунына коммунисттердин јаан ийделѳ ле бек колбулу он беш миллион члендѳ партиязы — телекейде баштапкы социалистический государствонын башкараачы партиязы боло берген.

Бистинг Тѳрѳлистинг ишкѳчиле јаткандарынын КПСС-тин башкартузыла ѳткѳрген тартыжузынын тѳс итогы — јаан ѳзѳмдѳ социалистический общество тѳзѳлгѳни. Улустын исторический јаңы колбузы — советский албаты тѳзѳлгѳн, јѳстенг ажыра нациялардын ла народность-

тордын бузулбас карындаштык союзы тыныган, олардын јилбүлери ле амадулары јангыс, бирлик идеологиязы марксистский.

Советский албатынын коммунистический строителстводогы јенүлери бистинг Коммунистический партиянын ойгор политиказынын шылтузы болуп јат. Коммунисттер коммунистический строителствонын бастыра участокторынын јаан учурлу јерлеринде туруп, идейный јанынан турумкай, иште мергендү болорынын јозогын кјргүскилейт, партийный эмес ишкүчиле јаткандарды бириктирип, текши тартыжуга кјдүрип турулар. Кажы ла партийный организациянын ла кажы ла коммунисттин чокум ижи коммунизмди тјзјп турган советский албатынын јуучыл авангарды болуп турган КПСС-тин амадузын кјргүзип јат. Горно-Алтайский областной партийный организациянын ижи јрјги айдылганын јарт керелейт.

Туулу Алтайдын партийный организациязы — КПСС-тин јуучыл отрядтарынын бирјзи. Ол коммунистический строителствонын улу керегине чындык болгонын кјнүн ле кјргүзип туру.

Бистинг областьтын коммунисттеринин историязы јакшынак. 1917 јылда јажытту иштеер ячейкалардан башталала, уездный, онын кийининде областной партийный организация боло берген. Баштапкы јйдјс организациянын кјп јаны орус коммунисттер болгон, олар калык-јон ортодо организационный ла политический иштер јткјрерин билер ченемелдү улус болгон. Олар јурт јаткан улустын талдамазын партияга аларын јеткилдегендер, орооннын ишмекчи клазынын ла ишкүчиле јаткан алтайлардын союзын тыныткандар, јербойында ишмекчи класстын отрядын тјзјјринде, национальный кадрларды белетееринде эрчимдү турушкандар.

Эмди областной партийный организацияга 29 национальностту коммунисттер кирип јат. Областьта 9 мунг-

га шыдар коммунист, ол тоодо 5411 орус, 2683 алтай, 394 казах, 178 украинец, 34 белорус, 25 немец, 17 татар, 21 мордвин ле өскө дө национальносту улус.

50 жылдын туркунына партийный организация сүрекей көп иш бүдүргөн. Национальный автономияны, эмдиги өйдин промышленнозун төзөсүринде, журт хозяйствонун коллективизациясында, алтай албатыны деремнелерге көчүреринде, культураны өскүреринде, ишкүчиле жаткандарды советский патриотизмге ле пролетарский интернационализмге таскадарында, өзүминде сондогон оок албатыларды, ол тоодо алтай албатыны капитализмнен кыйдырып, социализмге жетирери керегинде Ленинниг үредүзин жүрүмде бүдүреринде областной партийный организациянын политический башкартузы сүрекей жаан учурлу болгон.

Баштапкы жылдарда областной партийный организацияда жон башкарар ченемел жок болгон. Же андый да болзо, Төс Комитеттин, Сибирский, Күнбадыш-Сибирский ле Алтайский крайкомдордын башкартузы-ла областной партийный организация социализмнин жеңүзин жеткилдеер текшиполитический иш өткүргениле коштой, башкарарынын жаңы эп-сүмелерин таап, алтай албатыны советский строительствого текши ле түргөн тартып аларын кичееген, шовинизмле, национализмле, национальностторды өштөштирерге умзандарла күүн-кайрал жок тартыжу өткүргөн.

Ишмекчилердин, крестьяндардын, интеллигенциянын ла областьтын бастыра ишкүчиле жаткандарынын жолында уурлар ла једикпестер ас эмес болгон. Олор бастыра керекти ленинский Төс Комитеттин башкартузы аайынча областной партийный организация башкарганынын шылтузында бастыра уурларды ла једикпестерди өдүп чыккандар.

Областьтын ишкүчиле жаткандары партийный организациянын баштапкы коммунисттерин, чындык лени-

ластной партийный организациянын жүрүминде жаан керек башталды. КПСС-тин XXIV съездинин ле Төс Комитеттин майский (1972 j.) Пленумынын жөптөри аайынча партийный документтерди солыыры өдүп туру. Ол бистин ийдеестин көрүзи, партийный организациялардын эрчимдүзинин көрүзи болуп јат. Партийный документтерди солыыры партияны тыгыдып, члендеринин чындыйын бийиктедет.

Коммунисттер Владимир Ильич Ленин јуралган ла онын партия — бистин эпоханын санаазы, магы ла акчеги деген сөстөри бичилген билеттер алып турулар.

Туулу Алтайдын жүстер тоолу коммунисттери јангы партийный билеттер алдылар. Ол тоодо городтын ла јурттардын эн артык улузы, озочыл ишмекчилер, малчылар, партиянын ла иштин ветерандары, мактулу советский интеллигенция.

Ленинский партиянын члендеринин — коммунисттердин, областьтын бастыра ишкүчиле јаткандарынын төс амадулары көдүрингилү ле эрчимдү иштеп, коммунистический строителъстводо бойынын жөмөлтөзин јаа-надары болуп јат.

Областьтын ишкүчиле јаткандары Коммунистический партияга ла онын јуучыл штабына — ленинский Төс Комитетке терен бүдүп турулар. Олор КПСС-тин ич јанында ла тыш јанында өткүрип турган политиказын бүткүлинче јарадып ла жөмөп јат.

Областной партийный организация пролетарский интернационализмнин жүрүмде ченелген ээжилерине чын-дык болуп, большевизмнин революционный традициязын байгызып ла корып туру.

С. НИКОЛАЕВ.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ҮРЕДҮНИНГ БИР КЕЗЕК ИТОГТОРЫ

Областной партийный организация КПСС-тин XXIV съездининг ле КПСС-тин декабрьский Пленумынын јөптөрин јүрүмде бүдүрип тура, коммунисттердин ле бастыра ишкүчиле јаткандардын идейный јанынан тын өзөрин кичееп јат. Политический үредүде тös ајару Лениннинг теоретический иштерине, марксизмнинг-ленизмнинг бастыра сурактарына, КПСС-тин XXIV съездининг материалдарына, коммунистический телекейлик движениенин сурактарына, экономический теорияга ла партиянын тургуза өйдө өткүрип турган политиказына эдилген. Öткөн үредүлү јылда КПСС-тин Тös Комитединин Генеральный качызынын нск. Л. И. Брежневтин «Советский Социалистический Республикалардын Союзынын беженјылдыгы керегинде» докладын теренжиде үренерине учурлаган үредүлер партийный, комсомольский ла экономический школдордын кажы ла бөлүгинде төрт катаптап өткөн.

Партийный үредүнинг бийик звенозында — теоретический 125 семинарда јылдык үредү «СССР-дин төзөлгөни ле өскөни — ленинский национальный политиканын јенүзи» деген тема аайынча өткөн. Итоговый үредүде угаачылар материалды терен билип алганын көргүскендер. КПСС-тин Кош-Агаштагы райкомындагы теоретический семинар јакшы өткөн. Анда үренген нск. В. Б. Бегалинов, Е. И. Берсимбаев, П. И. Кордоев, Н. М. Тобереков, В. А. Чеконов, И. М. Омин итоговый үредүде сүрекей јакшы куучындап, теоретический көп сурактарды чокумдап аларына камаанын јетиргендер.

КПСС-тин XXIV съездининг ле КПСС-тин Төс Комитедининг «Ишкүчиле јаткандардын экономический үредүзин јарандыраы керегинде» јөптөриле башкарынып, партийный, профсоюзный ла комсомольский организациялар, предприятиелердин, колхозтордын ла совхозтордын башкараачылары областта экономический үредүни јарандыраына ууландыра бир кезек иштер өткүргендер. Бу сурактарды партиянын обкомынын, горкомынын ла райкомдорынын бюролорында ла пленумдарында элбеде шүүшкендер. Ишкүчиле јаткандардын экономический школдоры тзззри јанынан јакшынак шүүлтелер эдилген. Онын шылтузында экономический үредүнин областной, городской, аймачный советтери тзззлгөн. Олор бу бешјылдыктын туркунына өткүретен экономический үредүнин перспективный планын тургускандар. Ол план аайынча областта бу школдордо 26 муннан ажыра ишмекчи, 6212 колхозчы ла 2420 специалист ле башкараачы ишчи үренер учурлу.

Партийный организациялар экономический школдордын ижин шинжүзинде јаантайын тудуп, јуундарда, партбюролордын заседаниелеринде пропагандисттердин ле школдордын башкараачыларынын отчетторын угуп, кезик коммунисттердин канайда үренип турганын шиндеп көрүп тургандар. Маймадагы моторный заводто политический ле экономический школдордын соведининг членине 14 кижиге тудулган. Онын ижин заводтын директоры нөк. В. Е. Новиков башкарып јат. Үредүлү јылда советтин заседаниелери көп катап өткөн. Школдордо үредү бир айда эки катаптап өткүрилген. Улус өткөн темаларды јакшы билип алгандар.

Көп саба предприятиелерде, колхозтордо ло совхозтордо экономический үредү коллективтин ижиле, јүрүмиле бек колбулу өткүрилген. Темдектезе, РСУ-дагы школдын пропагандизи А. В. Семкин, «Алтайский» агашпунктта нөк. Д. И. Югов, гардинный тюль түүр фабри-

када нск. Р. С. Ступак ла өскөзи де үредүде бойынын предприятиезинин экономический көргүзүлөрүн шиндеп, резервтерин таап, иштин арбынын көдүрөр, кымакайланып иштеер эбин бедреп, оны улуска текши жартап тургандар. Үренген улус экономический сурактарды жакшы ондоп, коллективтин ижине кирижип, једикпестерди јоголторы ла јастыраларды түзедери јанынан чокум шүүлтелер эткилейт.

Экономический сурактарга үренип турган кезик школдор производствонун эффективозын көдүрерине јаан камаанын јетиргилейт. Темдектезе, Кош-Агаш аймакта «Путь к коммунизму» колхозтын главный экономизи нск. К. И. Молдаканов экономический школдын пропагандизи. КПСС-тин райкомы онын үредү өткүрип турган ченемелин тереңжиде шиндеп көргөн. Бу пропагандист колхозтын экономический көргүзүлөринин таблицаларын үредүде көргүзүлү пособие эдип тузаланып јат. Онон улам кажы ла колхозчы бойынын каруулу керегин сүрекей кичееп бүдүрер, бастыра јанынан чотоп иштеер боло берген. Механизатор С. Козубаев, шофер А. Токтасынов айлык нормаларын јаантайын 120 проценттен бүдүрип, техниканы арбынду ла кирелтелү иштедерин јеткилдеп турулар. Эмди кажы ла колхозчы хозрасчетный план-јакылтазын ла иштин нормазын јакшы билер. Олор анайда ок моральный ла материальный јилбүлерди көдүреринин ээжилерин јакшы билер.

Пыжадагы ремзаводтогы (Турачак аймак) школдын пропагандизи нск. В. Г. Болычев үредүде тсс ајаруны продукциянын чындыйын бийиктедерине эдип, бу јанынан заводтын көргүзүзин јарандыраарын јеткилдеген. Горно-Алтайский СМУ-нын школында үренген улус строительный ишти нургулай механизировать эдерине ууландыра темдектеп алган пландарын бүдүрерин јеткилдеп турулар.

Экономический школдордо үренген улустын көп са-

базы озочылдар деп мактадып турулар. Јаңыс ла Турачактагы агашпромхозтогы школдо үренгендерден 30 кижии производствонун озочылдары.

Комсомольский үредүде экономиканын сурактарына јаан ајару эдилет. Өткөн үредүлү жылда андый 91 школ иштеген, анда јииттерден ле кыстардан 2750 кижии үренген. Олор социалистический производствонун төзөлгөзинин ээжилериле, закондорыла теренжиде танышкандар. Партиянын горкомы ла райкомдоры комсомольский школдордо экономический үредүни јарандырарына јаан ајару эткилейт. Анчадала Маймадагы мотороремонтный заводто комсомольский үредү јакшы өткөн. Онын пропагандизи нөк. С. С. Бирюлин кажы ла цехтин ижинин экономический анализин теренжиде эдип, бар једикпестерди түрген јоголторына јаан камаанын јетирет. Заводтын јашөскүриминен көп специальностьту болорына амадаган улустын тоозы там ла көптөп јат. Ненин учун дезе онызы заводтын ла цехтердин экономический көргүзүлерин јарандырарынын төзөлгөзи болуп јат. Школдо үренген уулдардан ла кыстардан производствонун озочылдарынын тоозына кожулган улус мындый: В. Красильников, В. Кайгородов, Г. Зырянов, Н. Куранакова, Л. Санарова ла өскөзи де. Олор сменанын нормаларын јаантайын 150 процентке бүдүргилейт. КПСС-тин обкомы ла райкомдоры нөк. Бирюлиндий пропагандисттердин ченемелдерин элбеде таркадар задача тургузып алгандар.

Политический просвещениенин КПСС-тин обкомындагы Туразынын консультанттары ла методсоветтин члендери Ондой, Шебалин, Майма, Турачак ла Кош-Агаш аймактарда ла городто јүрүп, бир канча школдордо уроктор канайда өдүп турганын шиндегендер. Онын шылтузында бис областьтын хозяйстволорынын ла предприятиялеринин экономический школдорынын 12 пропагандизинин ченемелин теренжиде шиндеп көрөлө, эны

текши таркадар задача тургузып алдыс. Политический просвещениениң Туразының ишчилери ле методсоветтин члендери пропагандисттердин озочыл ченемелин тузала-нарына кажы ла пропагандистке јаан болуш јетирер. Бастыра школдордын пропагандисттериле, былтыргызы чылап, 4 — 5 катаптан ас эмес семинар өткүрилер Анча-дала јангы баштап иштеп јаткан пропагандисттерге болужарына јаан ајару эдилер. Өткөн үредүлү јылда болгон семинарларда јиит пропагандисттердин аңылу секциялары иштеген. Анда хозяйстволордын ла предприятиялердин башкараачы ишчилери, экономисттери ле ченемели јаан пропагандисттер куучындагандар. Мындый ок иштер јангы үредүлү јылда база болор.

Политический просвещениениң КПСС-тин райкомдорындагы кабинеттери ле библиотекалары пропагандисттерге методический ле практический болуш јетирерине ууландыра јакшы иштегилейт. Олордо философияның, экономический сурактардын литературазының выставкалары белетелген, эмди башка-башка темалар аайынча методический материалдар белетелип јат.

Је кезик јерлерде партийный организациялар ла башкараачы ишчилер үредү өткүрерине јарамыкту айалга тӱзӱп болбогондор. Политпросвещениениң кезик кабинеттери база једикпестү иштегендер. Јангы үредүлү јылда андый једикпестер чек јок болорын кичеер керек.

Я. ПУСТОГАЧЕВ.

ПЛЕМЕННОЙ ИШТИ — ЭМДИГИ НЕКЕЛТЕЛЕРДИНГ КЕМИНЕ

Тогузынчы бешжылдыкта областьтын колхозторынын ла совхозторынын мал өскүрер ишчилеринин алдында журтхозяйственный продукцияны онон ары көптөдө эдер ле снын чындыйын бийиктедер сүрекей уур ла каруулу задачалар туруп јат. Мал ижин арбынду эдип өскүрген эмдиги айалгаларда племенной иштин учуры јаан. 1975 жылга Туулу Алтайдын хозяйстволоры эт иштеп аларын жылына 292 мунг центнерге, сүтти 442 мунг центнерге, түйк-ти 28,4 мунг центнерге, сыгыннын ла чоокыр аннын мүү-зин 116—117 центнерге, эчкинин ноокызын 610 центнерге јетирер учурлу. Мындый көргүзүлерге малдын продук-тивнозын бийиктеткени ажыра једер керек, ненин учун дезе бу өйдө белетелип турган азырал ла бар чеден-кажаандар тон өткүрө көптөгөн малды јеткилдеп болбос. Темдектелген көргүзүлерге једерге, жылына бир саар уйдан 2000 кг сүт, койдон 2,2—2,3 кг түйк, эчкиден орто тооло 400 г ноокы алар, анайда ок уй малдын, кой-эчки-нин табыштыратан орто бескезин көптөдөр керек.

Малдан алган продукталарды там ла көптөдө эдер задача малдын продуктивнозын ла угын онон ары јарандыраын некеп јат. Бу амадуга болуп канча ла кире јакшы укту мал өскүрер, кажы ла колхозто ло совхозто көп тоолу зоотехнический иштер өткүрер керек.

Өскүрип турган малдын чындыйын јарандырар су-рактарды сүрекей јаан учурлу деп көрүп, В. И. Ленин Совет јаннын баштапкы ла жылдарында, чокумдап айт-са, 1918 жылдын июль айында, Албаты Комиссарлардын Соведининг «Племенной мал ижи керегинде», 1920 жылда

27 январьда «Иштеп јаткан хозяйстволордо племенной мал ижи керегинде» декреттерине кол салган. Ол декреттер ле партиянын ла башкарунын онын кийниндеги јөптөри аайынча бистин ороондо племенной мал ижинин төзөлгөзин төзөөри јанынан билдирүлү иш эдилген.

Совет јаннын жылдарында Туулу Алтайдын мал ижинде јаан кубулталар болгон. Азыйда оок крестьянский хозяйстволордогы угы коомой, астам-тузазы ас мал бу өйдө сүрекей тын өскөртилген. Малдын угын јаныдан шиндеген итогторы аайынча, 1969 жылдын 1 январине областьтын хозяйстволорында уй малдын 86800 тыны, эмезе 76 проценти, койлордын 99 проценти, эчкилердин 80 ле аттардын 67 проценти јакшы укту болгон. Мындый көргүзүлерге племенной ишти чике ууламјылу өткүргени, иштин бу јаан учурлу бөлүгине јурт хозяйствонун көп специалисттерин тартып алганы, зоотехнический учетты бир кезек јарандырганы, эн артык производительдерди талдаганы ла тузаланганы экелген.

Областьтын хозяйстволорында бонитировка (ылгаш) өткөн малдын тын-тоозы јылдан јылга көптөп јат. 1972 жылда бастыра область ичинде бонитировка өткөн уй мал, 1970 жылдагызына көрө, 6100 тынга көп, кой-эчки дезе 3 катап көп болгон.

Малдын угын јарандыра өскөртөр иштер өткүрилген шылтузында областьтын хозяйстволорында тес кубулталар болуп калган. Темдектезе, 1972 жылда ару укту уй малдын ла IV үйе малдын тын-тоозы 1968 жылдагызынан 2 катапка көптөгөн. Мынызыла коштой үүрдин класснозы јаранган. Уй малдын үүринде элитный ла баштапкы-классный тындулардын тоозы 16 процент, кой-эчкинин үүринде дезе 10 процент болуп јат деп, 1972 жылда өткүрилген бонитировканын тоолоры көргүзөт. Эчки өскүреринде чике амадулу селекционно-племенной иш 1967 жылда СССР-дин јурт хозяйство аайынча Министерствозына ноокылу эчкилердин горно-алтайский укту группазын ја-

радар арга берген. Бу эчкилер бойларынын ада-энелерин продуктивносты да, өскө дө темдектери аайынча чик жок артыктаган.

Селекционно-племенной иштеги једимдер малдын продуктивносты бийиктеерине јөмөлтөзин јетирген. 1972 жылда, 1968 жылдагызына көрө, бир уйдан сүт 242 килограммга көп саалган, койдон түк 83 граммга көп кайчылалган, эчкиден ноокы 86 граммга көп таралган. Бу көргүзүлөр партийный, советский, хозяйственный органдардын ла јурт хозяйствонун көп тоолу специалисттеринин өткүргөн јаан ижинин шылтузы болуп јат.

Бу өйдө областта укту кой өскүрер совхоз ло сыгын өскүрер совхоз, уй малдын 4 фермазы (экүзи сүттенгир, экүзи эттенгир малдын), горно-алтайский укту эчкинин 3 фермазы, койдун 3 фермазы, жылкы малдын 2 фермазы төзсөлгөн. Укту мал өскүрер бу совхозтор ло фермалар областтын хозяйстволорын бийик продуктивносту малла јеткилдеп турар учурлу. Олордо малдын угын там ла јарандырар селекционно-племенной иш эмди де өткүрилип јат, јаш малды чокум ууламјылу өскүрери төзсөлгөн, төс үүрге мал јарамыкту темдектери аайынча талдалат. Фермаларда III ле IV үйе ару укту малдын тоозы жылдын ла көптөп јат. Сүт, эт алары билдирүлү көптөгөн. Темдектеп айтса, ченемел көргүзөр Горно-Алтайский производственный хозяйствонун Маймадагы фермазында 1972 жылда бир уйдан орто тооло 3460 кг сүт саалган, мынызы 1965 жылдагызынан 857 килограммга көп. Шебалинде чоокыр ан өскүрер совхозтын Мыйтудагы фермазы ак башту казах малдын торбокторын өскүрип, областтын товарный хозяйстволоруна табыштырат. Ол бийикклассный јаш мал садар планын бир канча жылдарга улай јенүлү бүдүрип туру.

Областын колхозторында ла совхозторында племенной иш КПСС-тин обкомынын бюрозынын ла облисполкомнын јөбиле јарадылган план аайынча өткүрилет.

Пландаар тушта кажы ла зонанын аңылу темдектери, башка-башка јерлердеги климаттын айалгалары, анайда ок кажы ла хозјайствонын ууламјызы шўўлтеге алынып јат.

Племенной ишти онон ары јарандырарында РСФСР-динг Министрлеринин Совединин «Мал ижинде племенной керекти јарандырар ўзеери иштер керегинде» јўби јаан учурлу болды. Бу јўп аайынча эмди областьтын племенной службазы ончо јерлерде ўскўртилген. Чек јангы орган — племенной биригў тўзўлгўн. Областьтагы бастыра племенной ишти мынан ары ол ўткўрер учурлу.

Областьтын хозјайстволорында племенной ишти ўткўреринде бар јакшы керектерди темдектеп тура, бу иштинге кеми јаанай берген некелтелерге эм тургуза келишпей турганын база айтпаска болбос. Онын учун партиянын райкомдоры, аймакисполкомдор, хозјайстволордын башкараачылары, јурт хозјайствонын специалисттери малдын угын јарандырар керекке ајарузын јаантайын јетиргилеп турар учурлу.

Областьта племенной ишти там ла јарандырарына болуп партиянын областной комитединин бюрозынын јўби аайынча бу кўндерде научно-практический конференция ўткўрилген. Ол конференцияда Сибирьдин ле јурт хозјайствонын научный шинжўлер ўткўрер Алтайский институтынын јарлу ученылары турушкан.

Конференция колхозтордын ла совхозтордын специалисттерине племенной ишти онон бийик кемине јетирерге болужарында бир де алаңзу јок.

В. КУДАЧИНОВ.

СВЯЗЬ ЛА ОНЫҢ БУ БЕШҖЫЛДЫКТАГЫ ӨЗҰМИ

КПСС-тин XXIV съездининг јөптөрин бүдүрип тура, бистинг областьтын связисттери связты оног ары өскүрерине ле јарандыраына, резервтерди канча ла кире толо тузаланаына, иштинг арбынын көдүрерине ле продукциянын бойына турар баазын јабызадарына бастыра ийде-күчтерин ууландырадылар.

Бу өйдө областьта связьтын ижи өтпөй турган бир де јурт јер табылбас. Телевидение, космический связь, совхозтордо ло колхозтордо диспетчерский связь деген јаңы сөстөр бистинг јадын-јүрүмистинг айрылбас бөлүги болуп браадыры.

Бешјылдыктын өткөн эки јылынын туркунына телевизионный ретрансляторлор Акташ деп ишмекчи пәселокто, Чаган-Узун јуртта тудулган. Телевизордын чанкыр экрандары Кош-Агашта ла коштой турган јурттарда көрүнгилеп келген. Связьтын ичкери өзүми түрген алтамла албатылык хозяйствого, бистинг јадын-јүрүмиске өдүп јат.

Областьтын связисттери телефонный связты өскүрери јанынан јаан иш бүдүргилеген. Бу келтейинег бешјылдыктын төс ууламјызы — телефонный связты бүткүлинче автоматизировать эдери. Ол јурт јерлердеги, городтогы, анайда ок городтор ортодогы телефонный связты автоматизировать эдер дегени болуп јат.

Автоматический телефонный связтын өзүмининг схемазы мындый болуп көрүнер: аймактын төс јуртында 500—800 номерлү автоматический телефонный станция, совхозто, колхозто 50 — 100 номерлү автоматический

станция, јуртта эмезе поселокто дезе јаан эмес АТС. Андый схема болор тушта аймактын кажы ла јурт јеринен телефонистка јогынан телефоннын номерин терип, кажы ла јуртла, аймактын төс јуртыла эрмектежер аргалу.

Телефондорды түгезе автоматизировать эдери јүк ле келер бешјылдыкта божоор, је телефонный связьты онон ары өскүреринин бек төзөгөзи эмдештен салынып јат. Бу эйдө АТС-тер Турачак ла Шебалин јурттарда тудулган ла ишке табыштырылган, быјыл Маймадагы АТС табыштырылар. 1974 јылда Ондойдогы АТС-ти бүдүре тудары, Көксуу-Оозы јуртта АТС тудуп баштаары темдектелет.

Колхозтордо ло совхозтордо производствонин ич бойында телефонный связь тударына аңылу ајару јетирилип туру. Ол амадуларга болуп областьта 615 номерлү ПМК-нын «Связьстрой» деп аңылу строительный организациязы төзөлгөн. Строитель-связисттер Карымдагы совхозты, анайда ок Чой ло Кызыл-Өзөк јурттарды телефонизировать эдерин бу јылда божодор. АТС-гер Барагаштагы ла Чаргыдагы совхозтордо тудулып башталган. 1974—1975 јылдарда јурт јерде связь төзөөр ишгердин кеми чик јок јаанай берер.

Бешјылдыктын өткөн јылдарынын туркунына јурт јерлерди радиофицировать эдери јанынан јаан иш эдилген. Бир кезек оок јурт јерлерди тоого албаза, областьта ончо јурттар радиолу. 1972 јылда РВ-83 радиостанцияда азыйгызынан јаан ийде-күчтү јангы оборудование тургузылган. Онын шылтузында радиостанциянын ийде-күчи бир канча катапка көптөгөн, мынызы анчадала бийик тууларлу аймактарда берилтелерди тудуп угарын јарандырган.

Радиовещание келтейинен связисттердин ижинин онон арыгы ууламјызы — ол бар радиоузелдерди јаанадары ла јурт јерлердеги радиоточкаларды көптөдөри.

Једикпестерди база темдектеер керек. Радиовещание-нин чындыйы кезикте улустын некелтелерин јеткилдебей јат, оног улам радионын ижин јектеген сөстөр дө, кому-далдар да башка-башка јерлерден, анчадала Кош-Агаш, Көксуу-Оозы ла Кан-Оозы аймактардан угулып турат. Мында связисттердин једикпестү ижиле коштой, олордон камааны јок то шылтактар бар. Ол шылтактардын тоозына јурт јердин ыраагы, бийик туулар, анайда ок јурттардагы электросетьтердин коомой айалгазы кирет. Бу мыны ончозын шүүлтеге алып, телефонный каналдардын тоозын көптөткөснеле коштой ол аймактарга радиопрограммаларды эмиктер ажыра јетирерин төзөөр деп јөптөшкөндөр. Андый ишти 3—4 жылдын туркунына бүдүрер деп темдектелген.

Областьта телевидениени өскүрер аргалар эм тургузачокум көрүнбей туру деп айткадый. Сарлык деп тууда ийде-күчтү телевизионный ретрансляторды тудар деген шүүлтени связьтын Министерствозы јаратпаган, ненин учун дезе андый объекттин баазы коркушту јаан, тузазы дезе ас болор. Улаган ла Кош-Агаш аймактарда јаан эмес ретрансляторлорды ол аймактардын организациялары бойлорынын арга-күчтерилен туткулаган. Андый эпсүме дезе областьтын өскөс дө аймактарына јараар деп айдарга болбос.

Связьтын Министерствозы связьтын областной производственно-технический управлениезине айтканы аайынча болзо, јуук өйдө связьтын спутниги учуртылар, ол спутниктен јурттардагы јаан эмес ретрансляторлорго телевизионный программаларды тудуп турар аргалу болор.

Удабас андый ретрансляторлор радиопромышленностьын заводторынын бирүзинде эдилер. Анайдарда, областьтагы телевидениенин сурагы ол космический спутниктерди учурткан согында јарталар.

Бу бешжылдыкта почтовый связь оног ары јарандырылар. Областьтын городаында ла јурттарында связьтын

14 жаңы бөлүгүн ачары, үзеери абонементный шкафтар тургузары, почтовый кайырмактардын тоозун көптөдөри темдектелген. Бастыра бу иштердин амадузы албаты-жонго жетирип турган болуштарды көптөдөри ле оларды улуска жууктадары болуп жат. Связьтын ончо бөлүктөринде болуштардын жаңы бүдүмдери тургузылат (посылкаларды айылга жетирери, көчүрөтөн акчаны эмезе аткаратан посылканы улустын айылында алары ла ошон до өскөзү).

Улуска газет-журналдар ла өскө дө корреспонденцияны жетирер өйди кыскартары — связисттердин төс задачаларынын бирүзи. Бу задача анчадала Туулу Алтайдын айалгаларында уур. Кош-Агаш, Ондой, Улаган ла өскө дө журттар жаар вертолеттор ло самолеттор жаңы жолдор ачкан сайын улуска газет-журналдар там ла түргөн жетирилип турар.

Газет-журналдар, радио, телефон, телевизор жаңыс ла городтогы эмес, же журт та жердеги улустын жадын-жүрүмине көптөдө өдүп турулар. Эмди койчынын турлузындагы транзисторный радиоприемникке кемди де кайкадып болбозун. Кош-Агаш аймакта дезе турлуларда транзисторный телевизорлор тургузар айалгалар төзөлгөн. Радио-телефон колхозтордын ла совхозтордын сырагай ыраак деген журт жерлерин төс журтла бириктиретен өй узак эмес. Андый аппаратура эмди де бар, керек организациялардын башкараачыларынын ла специалисттеринин баштанкайынаң камаанду болуп жат.

Ю. БОРОДУЛИН.

КУЛЬТУРАНЫҢ ИШЧИЛЕРИНИҢ БЕШҖЫЛДЫКТАГЫ ТӨС УЧУРЛУ ЗАДАЧАЛАРЫ

КПСС-тинг XXIV съездининг јөптөрүн, тогузынчы беш-жылдыктын јакылталарын бүдүрери албатынын текши кереги боло берген. Коммунистический партияга баштаткан советский албаты бешжылдыктын үчинчи, төс учурлу жылынын јаан пландарын өйинен озо бүдүрери учун турумкай тартыжу өткүрет. Бастырасоюзный социалистический мөрөй элбеген, иштин арбынын ончо аргаларла бийиктедерине ууландырылган баштанкай керектер көптөп туру. Бастыра албатынын бу тартыжузына бойынын јөмөлтөзин культураның учреждениелери база јетирет.

Жыл башталарында культишчилер бойлорынын јуундарында чокум социалистический молжулар алынып, СССР-динг 50 жылдыгына белетенер өйдө јууп алган бай ченемелин тыңыдар ла көптөдөр деп, оны бешжылдыктын үчинчи жылынын пландарын ла социалистический молжуларын бүдүреринде иштеп јаткан коллективтерге ле кажы ла ишчиге болужарына тузаланар деп јөптөшкөн.

КПСС-тинг Төс Комитедининг декабрьский (1972 ј.) Пленумынын јөптөрүн, «Советский Социалистический Республикалардын Союзынын беженжылдыгы керегинде» КПСС-тинг Төс Комитедининг Генеральный качызынын нөкөр Л. И. Брежневтинг докладын, КПСС-тинг Төс Комитедининг, СССР-динг ле РСФСР-динг Верховный Советтерининг кожо өткүрген юбилейный торжественный заседаниезининг өскө дө материалдарын ишкүчиле јаткандарга теренжиде ле ончо јанынан јартаар иштер ол молжуларда база темдектелген.

Бешжылдыктын үчинчи жылынын албаты-хозяйствен-
ный планын сйинен озо бүдүрери учун Бастырасоюзный
социалистический мөрөй баштаары керегинде КПСС-тин
Төс Комитединин, СССР-дин Министрлеринин Соведи-
нин, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Төс Комитединин жө-
бин жүрүмгө жөнүлү өткүрери келтейинен иштеп жаткан
коллективтерге ончо аргаларла болу жарына клубтар-
дын, культуранын тураларынын, библиотекалардын
ижи ууландырылар учурлу. Культишчилер ишкүчиле
жаткандардын иштеги ле политический эрчимин бийикте-
дерине, мөрөй жарлу болорын, онын көргүзүлери түн-
дештирилгедийин жеткилдеерине, озо чыл ченемелди тар-
кадарына жаантайын жөмөжип турар учурлу. Олор кажы
ла ишмекчиге, колхозчыга, служащийге производствонун
экономиказын теренжиде үренерине, бойынын ижинин
көргүзүлерин ондоорына болу жар болуп молжонгондор.

Эмди, малчылардын анчадала жаан каруулу өйи —
азырал белетеери башталарда, культишчилердин төс
кичеемели журт жердин ишчилерине общественный малды
канча ла кире көп азыралла жеткилдеерине болу жары бо-
луп жат. Жайгы иштин тебүзи көп жанынан олордын кап-
шуунынан, чике амадулу болгонынан камаанду.

Партийный организациялардын баштаганыла культу-
ранын көп учреждениелери өткөн 1972 жылда жакшы иш-
теген. Темдектезе, Чаргыдагы библиотеканын ла Культу-
ра туразынын ишчилери Чаргыдагы совхозтын малчыла-
рына амыраар ла чөлөө өйин культурно өткүрер ончо
айалгаларды төзөөргө кичеенген. Малчылар бүгүн кем
ичкери алдында болгонын, кажы бир ишчи ненин шыл-
тузында бийик жедимге жеткенин, аяруны элден ле озо
неге ууландыраарын жакшы билгилеген. Эң артык жедим-
дерди, озо чыл эп-сүмелерди калык-жоннын ортозына тар-
катканы жаан туза берип турган.

Азырал белетеер, аш жуунадар тушта массово-поли-
тический ле тазыктырулу иште бойынын аңылузы бар.

Тууларда өлөң эдерде, аш јуунадарда, кажы ла айас күн баалу. Культпросветишчилер керектерин јылгыр өткүрер, куучын-беседаларга, концерт-ойындарга ла оңоң до өскө иштерге сменалар ортодогы өйди, јуртхозяйственный машиналар технический кичеешке токтогон өйди тузаланар учурлу. Массово-политический, тазыктырулу иштинг төс јерин иш өдүп турган јерлерге јууктадар керек. Јаланда, кырада иштеп турган кажы ла кижии ороон ичиндеги, гран ары јанындагы солундарды, өлөң ижиндеги озочылдардын эн артык једимдерин билип турзын.

Техниканы канча ла кире арбынду иштедерине аңылу ајару јетирер керек. Азырал белетеер, аш јуунадар өй тракторлордын, автомобильдердин, жаткалардын, комбайндардын ла өскө дө механизмдердин тутак јок, бийик арбынду иштееринен камаанду. Озочыл культишчилер јурттын албаты-јоныла кожо ол участоктордын бирүзин де ајару јок артыспай јадылар.

Азырал белетеер күндерде Эликманардагы культпросветпередвижка (заведующийи С. И. Иркутов) эрчимдү иштеген. Ол Чопоштогы клубтын агитбригадазыла кожо койчылардын турлуларына, јаландагы одуларга јүрүп, өлөң ижиндеги озочылдар керегинде, бригадалар ортодогы мөрөй канайда өдүп турганы керегинде улам ла куучындаган. Улус јаңыс јерге јуулыжып турганча, магнитофоннын лентазына бичилген калганчы солундарды уккулаган, информатордын куучыны дезе совхоз, бригада ла звено аайынча өткөн күннин туркунына азырал белетегенинин итогторынан башталатан, оңоң ороондогы ла гран ары јанындагы эн јаан солундар керегинде куучын көндүгетен.

Хозяйстволордо социалистический мөрөйдинг озочылдары көп. Культпросветпередвижканын ишчилери олордын једимдери керегинде куучындап, ченемелин таркадып, јакшы керектерди, иштеги көдүрингени јылу сөслө, үлгерлерле, кожондорло јөмөп турган. Кажы бир јерде

не-не јакшы эдилбей турганда эмезе шалыр кылыктар табылып келгенде, культишчилер једикпестерди тын критикалайтан.

Иштеп јаткан коллективтердин бирлик, јөптү-нак болорына анайда ок јуучыл листоктор ло «јалкындар» јөмөлтөзин јетирген. Озочылдарга уткуулду открыкалар ийери моральный көдүртүнин аргаларынын бирүзи болгон.

Азырал белетеер ишке Майма аймактын культишчилери јакшы белетенгилеп алган. Мында малдын фермаларын ла јаландагы одуларды јеткилдеерине 8 агитбригада төзөлгөн. Партийный организациялар азырал белетееринде иштеген улуска арбынду иштеерине јакшы айалгалар төзөөр сурактарды шүүшкилеген.

Эмди культурно-массовый иштин ончо аргалары ла кеберлери ишкүчиле јаткандардын иштеги ле политический эрчимин көдүрери учун тартыжуга ууландырылар учурлу. Культуранын учреждениелери бойынын эрчимдү ижиле КПСС-тин XXIV съезди темдектеп алган программаны — бистин Төрөлистин экономиказын онон ары өскүрер, советский кижини — коммунизмнин строителин тазыктырар программаны жүрүмге өткүрерге болужар учурлу.

И. МИНИН.

ФИЗКУЛЬТУРАНЫҢ ИЖИН ЈАРАНДЫРАР

Кижининг су-кадыгы неден де баалу деген чечен сөс албаты ортодо тегиндү айдылган эмес. «Кижининг су-кадыгы — государственнй байлык, онын учун оны јаантайын тын чеберлеп ле кичееп жүрер керек» — деп, В. И. Ленин канча ла катап айдып туратан.

Озодо, каан жагы тужында, кижининг орто тооло алган жүрүми 32 жаштан ашпайтан, эмди советский кижининг жүрүми 38 жылга узайла, орто тооло 70 жаш болуп јат. Онызы социалистический обществодо кижининг су-кадыгына, онын физический таскамырларына јаан ајару салынып турганын керелеп јат.

КПСС-тинг XXIV съезди албаты ортодо физкультура ла спортты, туризмди оног ары јарандырып, ологто керектү јазалдарды (сооружениелерди) көптөдө тудар каруулу задача тургускан.

Бистинг социалистический государстводо физический культураны улустын су-кадыгын тыгыдып, ижининг арбынын бийиктедерине, ологдын чөлөө ойин тузалу өткүрерине ле кижини нравственный воспитывать эдерине ууландыра өткүрип јат.

Физический культураның јаан воспитательный учуры керегинде көп партийный документтерде бичилген. «Советский ороондо научный јанынан јарадылган ээжилерге тайанып, текши албаты-јонды кичинектен ала карыган јашка јетире — ончолорын физкультурага тартып алар керек» деп, КПСС-тинг Төс Комитедининг ле СССР-динг Министрлерининг Соведининг 1966 ј. август айда чыгарган јөбинде айдылган.

«Ишке ле СССР-ди корулаарына белен бол» деген бастырасоюзный жаңы ээжилерди жадын-жүрүмге өткүрери 1972 жылда 1 марттан бери башталган. ГТО-нын жаңы ээжилери аайынча СССР-дин 10 жаштан ала 60 жашка жетире бастыра граждандары онын 5 ступенин бүдүрүп, нормаларын бүткүлинче табыштырып салар аргалу.

«Бистин жашооскурим жаңыс та бийик үредүлү, жаан билгирлү болзын деп эмес, же анайда ок озор су-кадык, чыдаңкай, ийде-күчтү болзын деп, бис күүнзеп турус» — деп, Л. И. Брежнев ВЛКСМ-нин Төс Комитедининг Комсомолдын 50 жылдыгына учурлалган пленумындагы куучынында айткан.

ГТО-нын физкультурный жаңы ээжилерин промышленный предприятиелер, городтын школдоры, үредүлү заведениелери жадын-жүрүмде бүдүрүп тургандары керегинде суракты партиянын обкомынын бюрозында шүүшкендер. Анда баштамы партийный организациялардын качыларынын, промышленный предприятиелердин ле учреждениелердин башкараачы ишчилеринин алдына физкультура ла спорттын ижин оноң ары жарандыраы жаңынан жаан азадачалар тургузылган. Онын кийининде КПСС-тин горкомынын бюрозында ГТО-нын жаңы ээжилериле таныжып, нормаларды табыштырар иш канайып өдүп турганы керегинде бөс согор фабриканын баштамы партийный организациязынын качызынын отчедын уккандар. ГТО-нын жаңы нормаларын табыштыраы канайда өдүп турганы керегинде жербойындагы баштамы партийный организациялардын качыларынын отчетторын анайда ок городто өдүп турган семинарларда база угуп жадылар.

Бу иште городтын баштамы партийный организацияларынын көп сабазы жакшы жозогын көргүзип турулар. Темдектезе, кийим көктөөр фабриканын партийный ла комсомольский организацияларынын жаба өткүрген жуунында, мебель эдер фабриканын профсоюзный жуунында

ГТО-нын сурактарын шүүжип ксрөлс, бу ишти там жарандыарга ууландырылган жоп чыгаргандар. Олордо ГТО-нын жагы нормаларын табыштырар ишти башкалар комиссия тудулган. Городтын бастыра школдорында ла уредулс заведениелеринде ГТО-нын нормаларын табыштырар иш ксндүгип калган. Мындагы физкультура ла спорттын башкараачы ишчилери албаты ортодо жагы бсдсүмдс иштерди элбеде сүткүрип жадылар. Анайда, городто 1973 жылда февраль айда ГТО-нын нормазына кирер жаан улустын ортодо чанала жүрер маргаан сүткүрилген. Маргаанда турушкандардын көп сабазы нормаларын алтын ла мснгүн значокторго табыштырган.

Физкультура ла спорттын ижин жарандырып алып, ГТО-нын нормаларын табыштырарында жаан једимдерге једип алган коллективтердин тоозына кийим көктсср, бсс согор ло гардинно-тюлевый фабрикалардын коллективтери кирип јат. Мындагы улустын кажы ла алтынчызы физкультура ла спортло заниматься эдип јат. Олордын кажы ла ишчизинде медицинский ле зачетный ағылу карточкалар бар.

ВЛКСМ-нин горкомы быјыл «ГТО-нын жагы ээжилери» деп адалган плакатты кепке базып чыгарала, албаты-јоннын ортодо таркаткан.

Је андый да болзо, городтын кезик партийный, комсомольский ле профсоюзный организациялары физкультура ла спорт јанынан обкомнын бюрозынын чыгарган јобин бсдсүреринде жаан једикпестс иштегилеп жадылар. Темдектезе, сдсүк көктсср фабриканын, калаш быжырар заводтын, госбанктын ла бир кезек медицинский учреждениелердин коллективтери ГТО-нын нормаларын табыштырар ишти эмдиге баштагалак.

ГТО-нын жагы нормаларын табыштырары анайда ок областьтын Улаган, Майма, Кан-Оозы аймактарында коомой сдсүп јат. Темдектеп алза, 1973 жылдын 1-кы юнине јетире Майма аймактан јсүк ле 80, Кан-Оозы ай-

мактан 94 кижини норманы табыштырган. Областың көп колхозторында ла совхозторында бу иш база да жабыс кеминде өдүп јат. Јербойындагы физкультурный ишчилер улусты ГТО-го нормалар табыштырарга оларды тренировать эдер ишти чике тӱзӱп албай, ӱредӱлӱ группаларды тӱзӱбӱгӱн.

КПСС-тин XXIV съездинде ле онын кийининде ӱткӱн Пленумдарында тургузылган, албаты ортодо физкультура ла спорттың керегин онон ары јарандырарга ууландырылган задачаларды јадын-јӱрӱмде јенӱлӱ бӱдӱрерге областың партийный организациялары, профсоюзный ла комсомольский организациялар физкультура ла спорттың ишчилерине јаантайын ајару салып, керектӱ болушты јетирип турар учурлу.

АМЫР-ЭНЧҮНИНГ ТУЗАЗЫНА

КПСС-тинг Төс Комитедининг Генеральный качызы Л. И. Брежнев Американын Бириктирген Штаттарына јоруктап јүргени историяда сүрекей јаан учурлу керек болуп турганында алаңзу јок.

Чындап та, бу јорукташ тужунда болгон туштажукуучындардын, кол салган јөптөжүлердин учурын терен сананып көргөндө, албатылар ортодо колбулар јер үстүндө бек амыр-энчүге ле јеткер јок болорына тузалу болуп кубулганы јарт боло берет. Онызын элден ле озоядерный јуу-чакты болдырбазы керегинде Јөптөжүге Л. И. Брежнев ле Р. Никсон кол салгандары керелейт. Л. И. Брежнев Америкада телевидениеге куучындап тура, бу Јөптөжү жаңыс ла советско-американский колбуларды јарандырарына эмес, бастыра албатылардын јүрүмине јаан учурлу керек болуп јат деп айткан.

СССР ле США-нын ортозындагы колбулар ла телекейлик көп јаан сурактар керегинде кандый эрмек-куучындар болгоны кожо јарлаган советско-американский Коммюникеде айдылган. Америкада болгон туштажулардын шылтузында јүзүн-башка сурактарла колбулу — атомный энергияны амыр-энчү амадуларга тузаланарынан ала јурт хозяйствого јетире, космостон ала Телекейлик тенгистин теренин шиндеерине јетире—көп жаңы јөптөжүлер тургузылган. Бу јөптөжүлерди јүрүмде бүдүргени бастыра кижиликке туза јетирер, ончо улусты телекейлик ядерный јеткерден коркыырын јоголтор.

Советский Союзтын ла Американын Бириктирген Штаттарынын ортозында туштажулар өткүрери ле кол-

булар тургузары башталганы удай берген деп айдар керек. СССР ле США 1933 жылдан (бистинг ороондордын ортозында дипломатический колбулар тургузылган өйдө) ала 101 жөптөжү тургускан, ол тоодо 42 жөптөжү калганчы өйлөргө келижип јат деп, бир американский специалист тоологон. Калганчы өйлөрдө 42 жөптөжү тургузылганы бу эки орооннын ортозындагы колбулардын аайы кубулып турганын база керелейт.

Туштажары, солыжары ла кожо иштеери керегинде текши жөптөжү, алдындагы жөптөжүлерге көрө, узак өйгө — 1979 жылга јетире тургузылганы эки орооннын узак өйгө амыр-энчү коштой туруп, кожо иштеер күүндүзин ксргүзет.

Жөптөжү аайынча кожо иштеери мындый ээжилерге тайанып јат: эки ороонго экилезине тузалу болоры, бир де ороонды кыйыктабазы, эки ороон экилези тен молјулар алынары, өткүрип турган иштер эки орооннын закондорына келижери. Ол ок өйдө текши жөптөжү алдындагызынан элбек те, чокум да. Ол алдында тургускан кезик жөптөжүлерге кожулталар эдип, көп сурактарды чокумдап јат. Бу жөптөжүде наука, үредү, искусство, художественный ла документальный кино, радио ло телевидение, спорт, туризм јанынан, общественный организациялар, парламентарийлер, специалисттер јанынан туштажулар, солыштар өткүрери ле өмөлөжип иштеери айдылган.

Л. И. Брежнев эрмек-куучындарды 6 күннин туркунына (40 часка јуук) өткүрген. Ол туштажу-куучындардын шылтузында 9 жөптөжүге ле Заключительный коммюникеге кол салынган.

Олордын бирүзи — ядерный јуу-чакты болдырбазы керегинде Жөптөжү бастыра телекейдин албатыларынын ајарузында. Жөптөжип турган ороондор бойларынын амадузын ядерный јуу-чакты болдырбазы ла ядерный јуу-јепселди тузаланбазы деп көрүп турулар. Амыр-энчү

јүрүм албатыларга јаантайын керек, онын учун бу јөптө-
жүнүн токтоор өйи айдылбаган.

Ядерный јуунын јеткерин јоголторго, албатыларды
ядерный јуу-чактын јеткериенг айрыырга Советский го-
сударственного, карындаштык социалистический ороондор-
го, өскө ороондордын миллиондор тоолу ак санаалу улус-
тарына канча јылдардын туркунына јаан тартыжу ла
көп иш өткүрерге келишкен.

Атомный энергияны амыр-энчү јүрүмге тузаланарын
тыгыдар керек. 21 июньда СССР ле США-нын ортозын-
да атомный энергияны амыр-энчү амадуга тузаланары
јанынан научно-технический иштерди өмөлөжип бүдүре-
ри керегинде јөптөжүгө кол салганы ла табару эдетен
стратегический јуу-јепселди мынан ары астадары кере-
гинде јөптөжү-куучындардын төс ээжилери бу суракты
бүдүреринде јаан алтам болуп јат.

Атом керегинде экинчи јөптөжүдө табару эдер стра-
тегический јуу-јепселди оног ары астадары керегинде
эрмек-куучындарды учына јетирерге СССР ле США кан-
дый ээжилерле башкарынар учурлузы айдылган. Бу јөп-
төжүдө эки ороонго экилезине јеткер јок болорын текши-
тенг јеткилдеери ле табару эдер стратегический јуу-јеп-
селди јангыс ла тоозы јанынан астадары эмес, онын мы-
нан ары чындыйын тыгыдар иштерди де киреелендире-
ри јанынан иш өткүрер аргалу деп бичилген. Бу јангы
јөптөжү былтыр Москвада кол салган удурум јөптөжү-
лерди солыыр.

Эмдиги өйдөги јуу-јепселле колбулу сурактарды бүдү-
рерге технический де, политический де јанынан сүрекей
күч. Је бистинг эки јаан ороондор бу јанынан куучындар
өткүрерге белен болгондорын ла озор јөптөжөргө кичее-
нип тургандарын көргөндө, бу да сурак арт-учында бү-
дер аргалу деп, улустын иженери јолду болуп јат.

Транспорт јанынан өмө-јөмслө иштеери керегинде
јөптөжүдө јетирүлерле, специалисттерле солыжары, ан-

айда ок темир јол, талайла, кейле јүрер транспорт јаны-
нан јангы проекттерди кожо тургузары ла олорды бүдү-
рери айдылган.

Телекейлик тенгисти шиндеери керегинде јөптөжүде
эн учурлузы — бу иштер јаныс ла бистинг эки ороонго
эмес, бастыра албатыларга тузалу болоры, ненинг учун
дезе Телекейлик тенгисти бастыра ороондор тузаланып
јат.

Јурт хозяйство јанынан јөптөжүлерде кожо иштее-
рин, анчадала мал өскүреринде, малдын утын јарандыра-
рында кожо иштеерин чик јок элбедери темдектелген.
Американецтер Советский Союзта эттенир симменталь-
ский укту малды канайда өскүрип турганын, тракторлор-
ды, чай ла хлопок јуунадатан машиналарды канайда
эдип турганын, јердин кыртыжын чеберлеер, суузы ас
јерлерди суактаар иштерди канайда өткүрери јанынан
бистинг ченемелди билер күүндү.

Бис дезе јурт хозяйствоны механизировать эдери,
азыралды јарандыра белетеери, суйук удобренени бе-
летеери, јанынан Американын једимдери ле таныжарга
турус.

Советско-американский колбуларды јарандыра-
ры јанынан керектер ондолып турганына советский улус сүү-
пип јат.

Је јирме беш јылга улалган «соок јуу» албатылар ор-
тодо колбуларда да, улустын санаазында да јаман изин
артырып салганы јарт. Мындый «тошты» кайылта-
рга ой керек, көп иш өткүрер керек. Советский Союз ла США
колбуларын јарандыра-ры јанынан иштерди канча ла ки-
ре түрген ле элбеде өткүрзе, бу колбуларды јарандыра-
рын јөмөп турган улустын тоозы там ла көптөп турар.
Андый күүндү улус бастыра ороондордо эмди де көп.

Советско - американский башкараачылардын экинчи
туштажузы јаан једимдү болды. Бу туштажунын шыл-
тузында тургузылган јөптөжүлер албатылар ортодо айал-

ганы мынан ары јымжадарына, Европада политический айалга ондолорына, ол тоодо текшиевропейский јуунды өткүрерине јаан тузалу болорында аланзу јок.

Советско-американский эрмек-куучындар божогон кийинде, Л. И. Брежнев јолой Парижке тўжўп, анда Франциянын башкараачыларыла куучындар өткүргени бу ороондордын бой-бойларынын амадуларын билижерине ле Европада политический айалганы јарандырына болужар.

Л. И. Брежневтин айтканыла, бистин јер-телекейдин јааны албатыларга амыр-энчў јуртаарына јеткил, је ядерный јуу-чакка чыдажарга ол өйинен өткүре кичинек.

Башка-башка политический системаларлу госулардын амыр-энчў коштой турар политиказын улу Ленин јарлаган. Эмди бу политика албатылар ортодо колбулардын тўзөлгөзи боло берди.

КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы Л. И. Брежнев тенис кечип, амыр-энчў амадулу јоруктал жүргени — бу политиканы тыгыдарына, јер-телекейде албатыларга амыр-энчў ле јеткер јок жүрүм јеткилдеерине тузалу болор.

В. КАТАЕВ.

БИСТИН ОБЛАСТЬТЫН ИСТОРИЯЗЫНА УЧУРЛАЛГАН БИЧИК

Алтайдын бичиктер чыгарар издательствозынын Туулу Алтайдагы бөлүги «Горно-Алтайский автономный областьтын историязы аайынча очерктер» деп жаңы бичикти ак-жарыкка чыгарган. Бичикти белетееринде история, тил ле литература жаанынан научный шинжүлөр өткүрөр институттын ла пединституттын ученылары турушкан. Олордын тоозында наукалардын кандидаттары Г. А. Кордонский, С. Я. Пахаев, В. А. Демидов, А. А. Грищенко, Ф. М. Тимофеева, Я. И. Бражников, Н. М. Киселев, В. Р. Андронкина. Ученылардын коллективи бичиген бу монографияны научный жаанынан исторический наукалардын докторы, профессор Л. П. Потапов редактировать эткен.

Бичиктин страницаларында алтай албатынын ла оныла жаңыс жерде журтаган өскө дө калыктардын бежен жылга өткөн жолы, жаңы жүрүм учун тартыжузы керегинде айдылат. Туулу Алтайда социалистический строительство канайда өткөни керегинде, Совет жан учун тартыжуда ишкүчиле жаткандардын алдында кандый ууркүч задачалар турганы керегинде кычыраачылар бу бичиктен көп солундар билип алар.

Бистин областьтын историязы бу өйгө жетире анайып чокум, анайып улай-телей бичилбеген. Туулу Алтай керегинде башка-башка статьялар мынан да озо жарлалып туратан. Же бу бичикте ончо исторический керектер бириктирилген, жуунадылган дезе, жастыра болбос.

«Очерктерде» эн жаан ажару Советский Союзтын Коммунистический партиязынын, ол тоодо краевой ла обла-

стной партийный организациялардын башкараачы ла
ууландыраачы учурына эдилет.

Авторлор бичикти белетеер тушта тӱс лӱ жербойында-
гы архивтердин материалдарын тузаланган. Ондо обла-
стын жарлу улузын, экономиказын ла культуразын кӱр-
гӱзип турган жакшынак фотожуруктар бар.

«Очерктерди» белетееринде жаан болушты СССР-дин
наукалар Академиязынын История аайынча институту,
анайда ок СССР-дин наукалар Академиязынын Сибир-
ский отделениезинин история, филология ла философия
аайынча институту жетирген.

Б А Ж А Л Ы К Т А Р

Өлөн ижинде агитационный ишти тындыдар	1
Ленинский партиянын јуучыл отряды	6
Политический үредүнинг бир кезек итогторы	11
Племенной ишти — эмдиги некелтелердин кемине	16
Связь ла онын бу бешјылдыктагы өзүми	20
Культуранын ишчилеринин бешјылдыктагы төс учурлу задачалары	24
Физкультуранын ижин јарандылар	28
Амыр-энчүнинг тузазына	32
Бистин областьтын историязына учурлалган бичик	37

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

АН 09281. Подписано в печать 20/VII 1973 г. Формат 70×108 1/32.
Усл. печ. л. 1,75. Уч-изд. л. 1,55. Заказ 2910. Тираж 1054. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства,
г. Горно-Алтайск, пр. Коммунистический, 44. Горно-Алтайская
типография, пр. Коммунистический, 27.

4 акча